

4. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ // Верховна Рада України, 1991. – № 41. – ст. 546.

5. Закон України "Про оцінку впливу на довкілля" від 23.05.2017 р. № 2059-VIII // Верховна Рада України, 2017. – № 29. – ст. 315.

6. МР 2.2.12-142-2007 Методичні рекомендації «Оцінка ризику для здоров'я населення від забруднення атмосферного повітря». Наказ Міністерства охорони здоров'я України №184 від 13.04.2007 р.

УДК 911.3:502/504:37.014.3(4-11+477)(08)

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ – ЕФЕКТИВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

М.М. Близнюк¹, В.П. Михайленко².

¹*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
вул. Остроградського 2, м. Полтава, Україна, 36000*

²*Київський національний університет імені Т.Г. Шевченка
вул. Володимирська 60, Київ, Україна, 01601*

e-mail: Blyzniyk@gmail.com, v.mykhaylenko@gmail.com

Сталий розвиток, як складна, інтегративна концепція, залишається в Україні поза основним напрямком урядових і бізнесових програм, без суттєвих зрушень як у науковому, так і в освітньому плані. Досягнення Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), проголошених урядом України, потребує глибоких соціально-економічних перетворень. Багатомірність завдань та необхідність прискорення економічного розвитку вимагають нових підходів для розбудови кадрового потенціалу, впровадження нових освітніх проектів та програм. Восьма Конференція Міністрів «Довкілля для Європи» (Батумі, 2016) надала новий імпульс реформування екологічної освіти (ЕО) в Україні [1]. В суспільстві поступово формується концептуально новий напрям - освіта для сталого розвитку (ОСР). На відміну від ЕО вона передбачає розбудову громадянського суспільства та активну роль громадськості в процесах соціально-економічного (сталого) розвитку країни. ОСР впроваджує різні елементи екологічної освіти в поєднанні з планами розвитку демократичного суспільства, пропонує нові форми та моделі для розбудови навичок і компетентностей у вихованців, громадських активістів та інших зацікавлених груп.

Цей напрям активно втілюється волонтерським проектом Карпатська Школа, яка вже четвертий рік поспіль проходить в передгір'ї Карпат, на теренах Івано-Франківської і Чернівецької областей. Карпатська Школа – це багатовекторна громадська платформа неформальної освіти, яка за задумом організаторів покликана згуртувати представників освітньо-просвітницької та мистецької сфери, майстрів, учених і науковців, громадських діячів і просто активних, ініціативних, креативних людей, що не байдужі до проблем сучасності та переймаються розвитком регіону.

Україна долає значне відставання власних інституцій від екологічної політики країн ЄС. Амбітні Цілі сталого розвитку ЦСР-2030 мають бути підкріплені відповідним кадровим потенціалом. Саме в такому контексті бачать подальший розвиток Школи її організатори, спрямовуючи робочу програму Школи на підготовку кваліфікованих кадрів

для досягнення Цілей сталого розвитку Україна - 2030 (ЦСР-30), зокрема Цілі 4 «Якісна освіта».

Методологічно школа поєднує інтерактивні форми подачі матеріалів: круглі столи, ділові ігри, екскурсії та інші форми класної і позакласної роботи, які максимально сприяють формуванню сучасного бачення екологічних проблем, цілісного сприйняття світу та адекватної суспільної поведінки. Школа розбудовує власну «кластерну» модель з елементами формальної, неформальної та інформальної освіти [2]. Поняття неформальної освіти є інноваційним для української наукової думки, воно прийшло до нас з англомовної літератури як результат апробації та підтвердження ефективності досвіду неформального навчання для створення умов як соціально-економічного розвитку держави, так і соціально-психологічного благополуччя окремих категорій населення.

Тематичні напрями зимової сесії Карпатської школи-2020 «Освіта для сталого розвитку – ефективне співробітництво на місцевому рівні» сфокусовані на питаннях стійкості гірських ландшафтів, адаптації до кліматичних змін, управлінні водними та лісовими ресурсами, поводженні з відходами та збереженні багатой культурної спадщини регіону [3]. Робота Школи велась на чотирьох майданчиках: в Косівському лицейі імені Ігоря Пелипейка, на території Національних природних парків (НПП) «Гуцульщина» і «Вижницький» та в Косівському музеї народної творчості імені Михайла Струтинського. Участь у заході взяли більше 80 осіб, серед яких викладачі і студенти 13 університетів різної форми власності. Список лекторів складався із 20 професорів і доцентів, число яких збільшилось за рахунок співробітників наукових підрозділів двох НПП та експертів громадських природоохоронних організацій. Міжнародну складову забезпечили професори та аспіранти Каунаського університету технологій (КУТ), Литва. Активну участь в підготовці робочої програми школи взяли професори Національного університету «Києво-Могилянська академія», Інституту психології ім. Г. Костюка Національної Академії педагогічних наук України, Херсонського національного технічного університету.

До числа партнерських установ в цьому році приєдналися нові університети. Зокрема, учасниками школи стали Полтавський педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Буковинський державний медичний університет. Свої наміри долучитись до роботи Карпатської Школи продемонстрували співробітники ще п'ятьох вищих навчальних закладів, які в силу об'єктивних причин змогли взяти лише заочну участь.

Значна увага приділялась практичним аспектам впровадження оцінки впливу на довкілля (ОВД) та співпраці зацікавлених сторін на місцевому рівні задля подолання екологічних проблем регіону. Ця тема стала лейтмотивом виїзної сесії у Національному природному парку «Вижницький», яку відвідали представники місцевої влади. Учасники обговорили також питання впровадження стратегічної екологічної оцінки (СЕО) та ролі громадського моніторингу в імплементації процедур ОВД. Ці теми озвучили для місцевих громад експерти Національного екологічного центру України (НЕЦУ) та міжнародного проекту ПРОМІС [5].

Учасники Школи дослідили питання сталого управління природними ресурсами, збереження біорізноманіття та інтродукції рідкісних видів грибів на території НПП «Гуцульщина». Співробітники НПП представили напрями своїх наукових досліджень за темами: «Регіональні закономірності та умови формування ґрунтового покриву Карпатського НПП», «Праліси – підсумок 5-річної інвентаризації та досліджень» та «Відтворення рідкісного гриба *Sparassis laminosa* на території НПП». Географію спостережень розширила доповідь на тему «Гірська екосистема Альпійського регіону Grimsel в умовах зміни клімату».

Англомовна секція за участю професорів та аспірантів КУТ була присвячена питанням поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ). Учасники мали змогу

ознайомитись з досвідом Литви щодо поводження з ТПВ, та викликами, пов'язаними з закриттям і рекультивацією полігонів ТПВ в регіоні Балтійського моря. Аспіранти з Литви представили свої дослідження стосовно методів розділення та аналізу мікрочасток пластмас в зразках ТПВ та способів переробки багатошарових упаковок, що містять алюмінієвий шар. Українські студенти презентували напрями своїх бакалаврських і магістерських робіт.

Віізне засідання Школи в НПП «Вижницький» стосувалось питань стратегічної екологічної оцінки (СЕО), процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД) та участі в ній місцевих громад. Учасники дізнались які документи державного планування підпадають під процедуру СЕО, які проекти будівництва або реконструкції мають проходити процедуру ОВД. Законодавчі та практичні аспекти СЕО були представлені експертами Міжнародного проекту ПРОМІС (Канада), який втілює Асоціація міст України. В ході обговорень експерти НЕЦУ дослідили разом з учасниками реальні плани розвитку річкової інфраструктури в Україні та можливі негативні наслідки реалізації проекту міжнародного водного шляху Е-40. Учасники дізнались про законодавчі підстави щодо недопущення проведення днопоглиблення Прип'яті без проходження процедури ОВД та вивчили яким чином мають діяти місцеві громади для захисту своїх екологічних прав в регіонах планованої діяльності.

Презентація на тему «Екосистемна цінність Полісся в контексті зміни клімату і планів розвитку проекту Е-40» розширила аналіз екологічних небезпек в умовах кліматичних змін на території Полісся. Зокрема, було показано небезпеку для Смарагдової мережі, яка знаходиться під загрозою впливу планованої діяльності. Окремо обговорювалась тема динаміки змін ландшафтних покривів басейну р. Прип'ять у межах зони відчуження.

Учасники одержали Методичні матеріали, розроблені в рамках міжнародного проекту «Спостереження за екологічною оцінкою» (впровадження СЕО та ОВД: громадський моніторинг), наданих партнерською організацією «Зелене Досье» [6].

Останній день Карпатської школи був присвячений культурним та естетичним аспектам сталого розвитку. В світлі цієї теми учасники розглянули потенційні можливості Косівщини для розвитку міжнародного туризму. Міжнародний туризм в гірських районах Карпат, як стратегія розвитку громад є одним зі способів відродження депресивного гірського регіону з багатими культурними традиціями. Ця тема була розкрита в доповіді і презентаціях учасників Чернівецького національного університету.

Програма Міжнародної Карпатської школи дозволила показати міждисциплінарні зв'язки, висвітлити проблемні питання розвитку гірських територій та ознайомити слухачів з принципами управління природними ресурсами для їх сталого відновлення та збереження. Учасники вивчили, як екологічні активісти та їх активна громадська позиція допомагають берегти парки, енергію, воду та землі в умовах кліматичної мінливості.

Карпатська школа потребує подальшого налагодження багатостороннього співробітництва і партнерства. Її основними суб'єктами є представники освіти і науки, органи місцевого самоврядування, приватний сектор, неурядові екологічні організації, місцеві громади, як представники корінного народу, засоби масової інформації та міжнародні організації.

В планах модернізації освітньої сфери організатори Школи бачать необхідність удосконалення початкової та наскрізної освіти для сталого розвитку, покращення стану поінформованості громадськості, заохочення до професійної підготовки. Серед наукових напрямів традиційно мають залишатись теми зміни клімату, водного голоду, поводження з відходами, збереження культурних традицій Гуцульщини, розвитку міжнародного туризму.

Література:

1. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні. Восьма Конференція міністрів «Довкілля для Європи». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unesco.org>.
2. Бахрушин В. Неформальна та інформальна освіта: навіщо вони нам потрібні [Електронний ресурс]. <http://education-ua.org/ru/articles/872-neformalna-ta-informalna-osvita-navishcho-voni-nam-potribni>.
3. Матеріали зимової сесії Міжнародної Карпатської Школи «Освіта для сталого розвитку – ефективне співробітництво на місцевому рівні». – Косів: Наукове товариство імені Шевченка, 2020. – 192 с.
4. Михайленко В.П., Близнюк М.М. Карпатська школа – освітній ресурс для сталого розвитку. Фізична географія та геоморфологія, 2017, 1(85), с. 136-145.
5. Проект «Партнерство для розвитку міст» (ПРОМІС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2.auc.org.ua/page/proekt-%C2%ABpartnerstvo-dlya-rozvitku-mist%C2%BB-promis>.
6. Законодавство СЕО та ОВД на національному рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dossier.org.ua/zakonodavstvo-seo-ta-ovd-na-nacionalnomu-rivni>.

УДК 144.376

РАННЕЕ ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ

Е.С. Бондарчик

Белорусский Государственный Университет
Беларусь, г. Минск, пр. Независимости 4.
e-mail: veta22.10.1999@gmail.com

На сегодняшний день очень многие люди стали задумываться об экологии, чтобы нашим потомкам досталась не пустыня, а процветающая природа. Но для того, чтобы это получилось, необходимо научить детей заботиться о природе и сформировать экологический образ жизни.

Самый первый вопрос, который возникает: когда начать? Еще до рождения [1]. Чтобы привить что-то своим детям, это нужно привить себе. Воспитайте в себе хотя бы несколько экологических привычек, поймите, для чего это нужно.

После того, как вы воспитали себя, можно переходить к ребенку. И здесь подход должен быть абсолютно индивидуальным. Нужно учитывать, что нравится ребенку и совмещать с обучением. Например, поход в парк можно превратить в настоящую игру - угадывать, какие растут деревья, попробовать узнать птиц и насекомых [1, 3, 5]. Осенью можно собирать листья и делать из них букеты и панно [4, 5].

Если есть домашние животные, приобщать ребенка к уходу за ним или же подарить какое-нибудь растение в горшке, научить заботиться о нем, если это цветущее растение, цветы можно собирать, высушивать и делать с ними картины или даже мыло и украшения. Но перед этим обязательно объяснить ребенку, почему так важны животные и растения для природы [2, 5].

С группами детей можно проводить подвижные игры на тематику природы ("Кошки-мышки" и пр.), заняться строительством шалаша или даже организовать поход, после которого привлечь детей к уборке мусора, который остался после вашего отдыха [4, 5, 6].